

לעילוי נשמת
יומטוב בן אסתר אליאסי ז"ל
שרה בת חוטה כחלון ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה

מנהיגות אידאולוגית

עיון בפרשת השבוע על פי "התורה והמצוה" למלבי"ם

1. במדבר כ"ז, ט"ז-כ"ג

(טז) וידבר משה אל יהוה לאמר: (טז) יפקד יהוה אלהי הרוחות לכל בשר איש על העדה: (יז) אשר יצא לפנייהם ואשר יבא לפנייהם ואשר יוציאם ואשר יביאם ולא תהיה עדת יהוה כצאן אשר אין להם רעה: (יח) ויאמר יהוה אל משה קוז לך את יהושע בן נון איש אשר רוזן בו וסמכת את ידך עליו: (יט) והעמדת אתו לפני אלעזר הכהן ולפני כל העדה וצויתיה אתו לעיניהם: (כ) ונתתה מהודך עליו למען ישמעו כל עדת בני ישראל: (כא) ולפני אלעזר הכהן ועמוד וישאל לו במשפט האורים לפני יהוה על פיו יצאו ועל פיו יבאו הוא וכל בני ישראל אתו וכל העדה: (כב) ויעש משה כאשר צוה יהוה אתו ויקוז את יהושע ועמדהו לפני אלעזר הכהן ולפני כל העדה: (כג) ויסמך את ידיו עליו ויצוהו כאשר דבר יהוה ביד משה:

2. מלבי"ם במדבר כ"ז, ט"ז-כ"ג

(טז) יפקד, אחר שראה משה שלא תשונה הגזרה בקש שיפקוד ה' איש על העדה, ואמר אל אלהי הרוחות לכל בשר, ר"ל כי מצד הנשמה העליונה הנפרדת מן הגויה א"צ למנהיג כי היא קדושה ומלאכיית והמלאכים א"צ למנהיג, וכן מצד הנפש החיונית והגוף הבהמי ג"כ א"צ למנהיג, שכל בע"ח חיים נפרדים כ"א בפ"ע רק מצד הרוח הנתון בבשר, שהוא רוח האדם הכלוא בבשר שעי"ז י"ל בחירה וכ"א י"ל תכונות ומדות ותאות מיוחדות מזולתו ורוח אחרת אתו לפי המזג ולפי תכונת הרכבתו, ומצד זה צריך למנהיג שיוודע להלוך נגד רוחו של כל אחד מהם הנפרד בטבעו ותכונתו מזולתו וכמ"ש אשר בידו נפש כל חי ורוח כל בשר איש, שכל בע"ח י"ל נפש שהוא הנפש החיונית, אבל האדם י"ל רוח השכלי והוא מעורב עם הבשר ונמשך לפי טבע הבשר, ובקש ג"כ שלא יהיה המנהיג רק להנהיג הגופים לבד אבל להנהיג הרוחות מצד שהאדם חי מדבר משכיל:

(יז) אשר יצא לפנייהם, וההנהגה הזאת תחלק לשתיים:

[א] בעת שיצאו לחוץ ללחום עם אויביהם שיצא לפנייהם, [ב] בעת שישבו אל בתיהם שאז צריך להנהיג ההנהגה הפנימית לעשות שאז צריך להנהיג ההנהגה הפנימית לעשות משפט בין אדם לחברו וכדומה כמ"ש ושפטנו מלכנו ויצא לפנינו ונלחם

מלחמותינו ועז"א ואשר יבא לפנייהם, והנהגות האלה יהיו בשתי פנים:

[א] בעת שהעם נכנעים אל השופט ונמשכים אחריו ברצון שעז"א אשר יצא לפנייהם, [ב] בעת שאינם שומעים ברצון וצריך להכריחם ע"ז בכח הזרוע אשר לו שעז"א ואשר יוציאם ואשר יביאם שזה מורה על שמכריח אותם ביד חזקה, ולא תהיה עדת ה' כצאן אשר אין להם רועה כי גם הצאן שאין להם רועה יש להם מנהיג והוא התיש ההולך בראש העדר וכלם הולכים אחריו רק זה אין קרוי מנהיג אחר שהוא סכל כמוהם ודומה להם, וצריך רועה שי"ל שכל ויודע איך להנהיגם על נאות דשא ועל מי מנוחות כן אין די בשיהיה מנהיג דומה להם, רק צריך איש אשר רוח אלהים בו שהוא נפרד ממינם בערך הרועה המשכיל נגד הצאן:

(יח) ויאמר וגו' קח לך את יהושע בן נון, שהוא נפרד במעלתו מן צאן קדשים אלה כי הוא איש אשר רוח בו, שהרוח כולל רוח חכמה ובינה רוח עצה וגבורה וכל המעלות הנכבדות, וחוץ מזה וסמכת את ידך עליו, ובזה תשפיע עליו שפע רוח יתירה יותר על מה שהוא איש הרוח מכבד. והנה השפע לא תחול רק על מי שהוא מוכן אליה מכבד כמ"ש חז"ל אין הקב"ה נותן חכמה אלא למי שיש בו חכמה שנאמר יהב חכמתא לחכימין ועז"א שהוא כבר יש בו רוח, ורוח זה המוכן לכך יתוסף בו קדושה ונבואה ע"י סמיכות ידך והשפעתך:

(יט) והעמדת, ואח"ז יתוסף עליו עוד שפע יתירה ע"י שתעמיד אותו לפני אלעזר והעדה שזכות הרבים אשר נתמנה לפרנס עליהם תנשאהו במדרגה יותר גבוהה, וצויתה אותו ופי' הרמב"ן שהוא המנוי שימנה אותו במעמד להיות נגיד עליהם כמו ויצוני ה' לנגיד על עמו וכן ולמן היום אשר צויתי שופטים על עמי ישראל (ש"ב ז):

(כ) ונתתה מהודך עליו, כבר בארתי (קדושים ס"י ל"ז) ההבדל בין הוד ובין הדר, שהוד מורה היופי הפנימי הנפשי והדר הוא היופי החיצוני, ואמר במדרש נתן ההוד למשה וההדר ליהושע ואלמלי נתן ההוד ליהושע אין כל בריה יכולה לעמוד כנגדו כי יהושע היה לו ההדר החיצוני כי היה גבור ואיש מלחמה כמ"ש בכור שורו הדר לו וקרני ראם קרניו וכו' ומשה היה לו ההוד הפנימי הצוריי ולא היה איש מלחמה ואם היה ליהושע גם הכח הנפשיי כמשה לא היה כל בריה יכולה לעמוד לפניו, אמנם כבר בארתי בכ"מ שמטעם זה לא נכנס

משה לארץ שהוא היה מוריש כל יושבי הארץ בלא מלחמה רק בכח האלהי ובהודו הפנימי הנסיי ולא היה אז העת המוכשר לזה לכן נעשה הכבוש ע"י יהושע שהוצרך למלחמה ורבים מז' אומות נשארו לנסות בם את ישראל כמ"ש שופטים ב' לכן אמר ונתתה מהודך ולא כל הודך כמ"ש חז"ל:

(כא) ולפני אלעזר הכהן יעמד, ואחר שצוה לסמוך את יהושע רק ביד א' ולתת לו רק מקצת הודו, א"כ לא חלה הנבואה על יהושע לכן אמר שאם יצטרך לשאול דבר מאת ה' יעמוד לפני אלעזר והוא ישאל לו במשפט האורים, וא"כ בדברים שייצטרכו לדעת מאת אלהים יהו' אלעזר העקר ועל פיו יצאו ר"ל עפ"י אלעזר כי יהושע יהיה לו רק ההדר החיצוני ללחום מלחמותיהם להנהיגם:

(כב) ויעש משה וגו' ויקח את יהושע, משה שינה מדברי ה' בשני דברים:

[א] ה' אמר שתחלה יסמוך ידו ואחר כך יעמיד אותו לפני אלעזר והעדה ומשה העמיד אותו תחלה ואח"כ סמך ידו, שנית ה' אמר שישמוך ידו אחת והוא סמך שתי ידיו, וזה יבואר ע"פ מה שאמרו חז"ל שמשה אמר ליהושע כי אתה תביא את העם היינו עפ"י דעתם ועצתם וה' אמר לו כי אתה תביא את העם טול מקל והך על קדקדם. וכן ה' אמר למשה שלא יחוש על העם וזקניהם לשאלם אם מסכימים על יהושע רק יסמוך ידיו עליו תחלה בלי עצתם ואח"כ יעמידהו לפנייהם, ומשה לשטתו שהיה דרכו שלא לעשות דבר בלי עצת העם וזקניהם, העמידהו תחלה לשאול עצתם ואח"כ סמך ידו שבוה מינה אותו שיהיה המנהיג את העם, וה' אמר שישמוך רק יד אחת ולא ישפיע עליו שפע מרובה, ומשה טוב עין יברך וסמכו בשתי ידיו ובזה השפיע עליו רוח יתירא עד שלא נצטרך עוד לשאול דבר מאלעזר כי בא דבר ה' אליו בכל פעם. ובכ"ז אמר ויעש משה כאשר צוה ה' אותו כי הסכים לזה, ולא חשב זאת לשנוי בדבר ה':